

УДК 027.7[001.895:004]

ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

А.Ю. Волкова

(Сімферопольське вище професійне училище ресторанного сервісу та туризму,
м. Сімферополь, Україна)

Розглядається досвід створення на базі навчального закладу інноваційної варіації сучасної навчальної бібліотеки – інформаційно-консультаційного бібліотечного центру (реального і віртуального). Обґрунтовується необхідність створення електронної бібліотеки як основного засобу підвищення якості інформаційного супроводу науково-методичної діяльності педагогів і навчального процесу на основі інноваційних технологій.

Ключові слова: електронна бібліотека, електронні ресурси, бібліотечна програмна система, інновації, наукова діяльність.

Рассматривается опыт создания на базе учебного заведения инновационной вариации современной учебной библиотеки – информационно-консультационного библиотечного центра (реального и виртуального). Обосновывается необходимость создания электронной библиотеки как основного средства повышения качества информационного сопровождения научно-методической деятельности педагогов и учебного процесса на основе инновационных технологий.

Ключевые слова: электронная библиотека, электронные ресурсы, библиотечная программная система, инновации, научная деятельность.

The experience of creation of the innovational variation of modern educational library on the school basis – informational consultation librarian center (real and virtual) is being observed. The necessity of creation of electronic library as the main source of enhancing of the quality of informational support of the scientific-methodical activity of pedagogues and educational process on the basis of innovational technologies is being defined.

Keywords: electronic library, electronic resources, librarian program system, innovations, scientific activity.

«Творче використання справді інноваційного проекту «Інформаційно-консультаційний [бібліотечний] центр» в Сімферопольському вищому професійному училищі ресторанного сервісу та туризму створює нові можливості для розробки і впровадження інновацій не тільки в професійних навчальних закладах АР Крим, а й усієї України...»

Ничкало Н.Г., академік-секретар Відділення педагогіки і психології ПТО АПН України¹.

На початку третього тисячоліття перед соціальними інститутами суспільства постає завдання формування і розвитку суспільства знань, шлях до якого, безумовно, пролягає через процес інформатизації. При цьому, за висновком директора ДПНТБ Росії *Я. Шрайберга*, роль бібліотек і навчальних закладів стає визначальною, а електронна інформація, комп'ютерно-комунікаційні і освітні технології стають головними індикаторами рівня суспільного прогресу.

Реформування професійної освіти з огляду на Болонський процес торкається всіх сторін діяльності навчальних закладів, зокрема, бібліотечно-інформаційного обслуговування. *Соціальна значущість* процесу перетворення бібліотек навчальних закладів України в електронні бібліотеки сьогодні полягає у тому, щоб всемірно сприяти виконанню основної бібліотечної місії – оперативному забезпеченню всіх учасників навчального процесу максимально повною інформацією, яка

---

¹ Ничкало Н.Г. Педагогічна інноватика у профтехосвіті // Професійно-технічна освіта. Спецвипуск.– 2007.– № 3.– С.70.

зберігається в їх фондах, використовуючи для виконання цієї задачі нові інформаційні технології та засоби телекомунікації, а також формування у користувачів – і студентів, і викладачів, – якісної інформаційної культури. Ці *проблеми* розглядаються у працях сучасних вчених і спеціалістів практики А.В. Глузмана, І.В. Карпенко, Н.Г. Ничкало, М.І. Пальчук, Г.В. Ядрової.

Національна доктрина розвитку освіти¹ передбачає формування у майбутніх фахівців готовності до роботи в умовах інформатизації суспільства. Інформаційна культура, компетентність стають сьогодні обов'язковою вимогою в підготовці спеціалістів середнього професійного рівня і формуються в сучасному професійному закладі в рамках усіх дисциплін. На сучасному етапі провідним чинником входження професійно-технічної освіти України в європейський освітній простір є ефективне використання студентами світового інформаційного потенціалу.

З метою якісного інформаційного забезпечення науково-методичної діяльності інженерно-педагогічного колективу, навчально-виробничого процесу на основі інноваційних технологій на базі Сімферопольського вищого професійного училища ресторанного сервісу і туризму (СВПУРСіТ)² створений інформаційно-консультаційний бібліотечний центр (ІКБЦ).

Концепція інноваційного проекту розроблена творчою групою під керівництвом *Пальчук М.І.*, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри педагогіки Кримського республіканського інституту післядипломної педагогічної освіти, директора Сімферопольського вищого професійного училища ресторанного сервісу та туризму.

Координатори проекту: *Ничкало Н.Г.*, академік-секретар Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти АПН України, доктор педагогічних наук, професор³; *Карпенко І. В.*, кандидат фізико-математичних наук, директор Українського Фондового Дому, автор-розробник автоматизованої бібліотечно-інформаційної програми «УФД/БІБЛІОТЕКА»⁴; *Рогова П. І.*, кандидат історичних наук, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В.О. Сухомлинського⁵.

Необхідність створення інформаційно-комунікаційного бібліотечного центру на базі професійно-технічного навчального закладу обумовлена сьогодні потребою рішення *проблеми інформаційної недостатності та своєчасного збереження інформаційних ресурсів*. Це вимагає організації власної універсальної інформаційної системи, формування єдиного технологічного комплексу для створення, збору, збереження та використання різноманітної за змістом електронної інформації та метаінформації⁶.

Бібліотека СВПУРСіТ, на базі якої проходить апробацію інноваційний проект, є на сьогоднішній день лідером серед бібліотек навчальних професійно-технічних закладів Автономної Республіки Крим і першим регіональним експериментальним майданчиком з:

- апробації автоматизованої бібліотечно-інформаційної програми України „УФД/БІБЛІОТЕКА”: дане системне забезпечення встановлено більш ніж у 40 бібліотеках України, зокрема, в бібліотеках вищих навчальних закладів: Київського Національного університету ім. Т. Шевченка⁷, Житомирського інженерно-технологічного інституту⁸, Запорізького державного університету⁹ та ін.;
- створення електронної бібліотеки як основного засобу підвищення якості інформаційного супроводу навчально-виробничого процесу;
- on-line та off-line доступу до повнотекстових електронних ресурсів Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського¹⁰ та Російської Державної бібліотеки (РДБ) (електронна бібліотека дисертацій)¹².

¹ Національна доктрина розвитку освіти: затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 // Професійно-технічна освіта. – 2002. – № 3. – С. 2-8.

² <http://svpurst.crimea.ua>

³ <http://www.apsu.org.ua/ua/structure/division/pto/>

⁴ <http://www.ush.kiev.ua/ukr/htm>

⁵ <http://www.library.edu-ua.net/>

⁶ Пальчук М.І. Інформаційно-консультаційний бібліотечний центр в училищі: Сімферопольське вище професійне училище ресторанного сервісу та туризму: Естафета інноваційних проектів // Професійно-технічна освіта. – 2007. – № 3. – С. 6-8.

⁷ URL: <http://univ.kiev.ua/ua/lib/>

⁸ URL: <http://ziet.zhitomir.ua>

⁹ URL: <http://www.zsu.zp.ua>

¹⁰ URL: <http://www.nbu.gov.ua>

¹² URL: <http://diss.rsl.ru>

Комп'ютеризація інформаційно-бібліотечних процесів в аспекті формування власних інформаційних ресурсів і оперативне надання їх користувачам є на сьогодні *пріоритетним напрямом* інформаційно-консультаційного бібліотечного центру СВПУРСІТ. Адже ця діяльність спрямована на підвищення конкурентноздатності навчального закладу, основною метою якого є задоволення потреб суспільства в новому типі фахівця, спроможного вирішувати важливі проблеми наукового, технічного та культурного прогресу.

ПЕРШИЙ ЕТАП проекту створення інформаційного бібліотечного центру (віртуального і реального) - (грудень 2006 р. – I кв. 2007 р.) визначився значною результативністю:

1. проведена автоматизація бібліотеки - на сьогодні ІКБЦ має сучасну комп'ютерну та копіювальну техніку – 10 персональних комп'ютерів (ПК): автоматизовані робочі місця (АРМ) бібліотекаря (2) та читача (7), сервер (АРМ головного спеціаліста з інформаційних технологій), багатофункціональні прилади, мультимедійний проектор;
2. організовані 2 канали доступу до глобальної мережі Інтернет;
3. придбана і впроваджена спеціалізована бібліотечна програма „УФД/ БІБЛІОТЕКА”;
4. створюється повнотекстова електронна бібліотека за напрямом „Ресторанний сервіс і туризм” (на сьогодні електронна бібліотека (ЕБ) має більш ніж **130 повнотекстових документів**, зокрема 42 – на CD- дисках).
5. значні позабюджетні фінансові кошти вкладаються в поліпшення якості інформаційних послуг ІКБЦ, що включає:
  - придбання друкованої продукції (сигнальні екземпляри підручників, професійні періодичні видання);
  - електронні документи (CD, DVD, on-line і локальні бази даних);
  - інформаційні технології (комп'ютери, сканери, принтери і т. ін.).

Розширена сфера інформаційно-соціального партнерства:

- Відділення змісту професійно-технічної освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти – сумісно проведений Всеукраїнський семінар-нарада бібліотекарів професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) України на тему „Створення віртуальних інформаційно-консультаційних бібліотечних центрів”;
- Український Фондовий Дім (розробники програми „УФД/БІБЛІОТЕКА”, м. Київ) – програмним забезпеченням ІКБЦ є АІБС „УФД/БІБЛІОТЕКА”;
- Державна науково-педагогічна бібліотека ім. В.О. Сухомлинського (м. Київ) – укладена угода про творче співробітництво та інформаційний обмін;
- Наукове видавництво „Індустрія Інтелекту” (м. Київ) – за укладеним договором придбаний Електронний ресурс Російської Державної бібліотеки (повнотекстова база дисертацій) та організований віддалений доступ до електронних читальних залів РДБ;
- Європейська асоціація шкіл туристичного і готельного профілю (АЕНТ)¹ – щорічна участь представників училища в конференціях країн-учасниць АЕНТ, організація Інтернет-обміну інформацією з ціллю ознайомлення з освітніми системами, культурними традиціями, духовними здобутками європейських країн, популяризації національних досягнень та ін.

Бібліотека перетворюється в інноваційний центр інформаційних електронних ресурсів, зберігаючи при цьому функції звичайної бібліотеки, яка обслуговує користувачів і друкованими документами.

Організація навчально-виробничого процесу в сучасному навчальному закладі системи професійно-технічної освіти неповноцінна без використання інформаційних ресурсів в електронному виді. Від чіткого уявлення місця інформаційних технологій в системі «викладач - студент» залежить ефективність їх використання в навчальному процесі. Повнотекстові електронні ресурси ІКБЦ використовуються викладачами спецдисциплін при підготовці до лекцій, а також як наочно-ілюстративний матеріал для проведення інтерактивних занять.

¹ URL:<http://www.aeht.eu>

Фонд ІКБЦ є універсальним за змістом і включає всі види документів, що є об'єктами бібліотечного збереження (книги, журнали, навчально-методичні видання і т. ін., в тому числі видання на електронних носіях – CD і DVD- дисках), що відповідають критеріям навчального процесу.

Доступ до ресурсів електронної бібліотеки здійснюється переважно за допомогою локальної мережі ІКБЦ, до якої підключені лабораторії інформаційних технологій з наданням доступу до повнотекстової електронної бібліотеки через АРМ «Читач». З метою розвитку інформаційної культури користувачів ІКБЦ – студентів та інженерно-педагогічного персоналу, набуття ними знань і практичних навичок використання комп'ютерних технологій у теперішній та майбутній професійній діяльності, використовуються різні прийоми: проводяться лекції для студентів першого року навчання, які включають знайомство з АБІС «УФД/БІБЛІОТЕКА» та можливостями пошуку в базах даних електронної бібліотеки; навчальні заняття для студентів і викладачів з питань використання баз даних електронної бібліотеки ІКБЦ та інформаційні огляди нових повнотекстових документів ЕБ; студенти допомагають створювати БД повнотекстових ресурсів: на практичних заняттях з інформатики вони сканують найбільш запитувані в бібліотеці підручники.

Пріоритетними напрямками діяльності електронної бібліотеки ІКБЦ є, перш за все, сканування і формування найбільш запитуваної частини фонду підручників в електронному вигляді, організацію та обслуговування користувачів в on-line та off-line доступах.

Стратегічне планування діяльності ІКБЦ під час **ДРУГОГО ЕТАПУ ПРОЕКТУ** передбачає організацію електронної бібліотеки як засобу створення мультимедійних колекцій („Кулінарія" і „Кулінарні рецепти народів Криму", „Готельний та туристичний бізнес", „Кулінарні шедеври, створені майстрами навчального закладу"), електронного ресурсу – інформаційної бази науково-дослідницького проекту інженерно-педагогічного колективу СВПУРСіТ „Царська кухня Лівадійського палацу" та якісне обслуговування реальних та віддалених користувачів.

Планується акумулювання фонду навчально-методичних документів та їх електронних копій в єдиний фонд, організація віддаленого доступу до сукупності фондів бібліотеки і підрозділів училища, поповнення інформаційної бази ресурсами Інтернет, базами даних інших спеціалізованих закладів системи професійної освіти.

Серед очікуваних результатів впровадження інноваційного проекту слід виділити:

- створення електронної бібліотеки, що містить підручники і навчальні посібники за дисциплінами, професіями, спеціальностями, що вивчаються, на електронних носіях, які відповідають сучасним вимогам державних стандартів професійно-технічної та вищої освіти;
- перехід всіх процесів автоматизації на сучасну багатофункціональну АБІС „УФД/БІБЛІОТЕКА", яка дозволить вирішувати завдання подальшого розвитку інформаційних технологій бібліотеки в комплексі, в повному обсязі відкриє доступ до власних ресурсів ІКБЦ;
- інтенсивне використання ресурсів електронної бібліотеки як основного засобу підвищення якості інформаційного супроводу навчально-виробничого процесу;
- розширення локальної мережі і збільшення кількості АРМ для інформаційного забезпечення науково-методичної та навчальної діяльності інженерно-педагогічного колективу на основі інноваційних технологій;
- підвищення професійної та інформаційної компетентностей бібліотечного персоналу та інженерно-педагогічного складу, формування в учнівської молоді інформаційної культури;
- організація на базі ІКБЦ СВПУРСіТ інноваційної школи передового досвіду „Створення електронних ресурсів навчального призначення на основі науково-практичних розробок України";
- участь у міжнародних конференціях Міністерства освіти і науки та Міністерства курортів і туризму Автономної Республіки Крим.

Все вищевикладене надає можливість зробити **висновок**, що бібліотека СВПУРСіТ як інформаційно-консультаційний бібліотечний центр має достатній потенціал і всі можливості для того, щоб зайняти гідне місце серед бібліотек нового покоління – посередників між інформацією і користувачем, постачальників знань в новому інформаційному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова А.Ю. Інноваційні педагогічні технології в професійній освіті з використанням інформаційно-комунікативних засобів//Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (20-22 вересня 2007 р., м. Ялта): 36. статей. Ч.1.– Ялта: РВВ КГУ, 2007. – С.27-30.
2. Волкова А.Ю. Досвід створення віртуально-інформаційних бібліотечних центрів//Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції Informatio „Інформаційні ресурси: створення, використання, доступ (2-5 жовтня 2007 р., м. Алушта, АРК) .– [Електронний ресурс на CD].
3. Глузман А.В. Профессионально-педагогическая подготовка студентов университета: теория и опыт исследования: Монография.– К.: Поисково-издательское агентство, 1998. – 252 с.
4. Закон України „Про Концепцію національної програми інформатизації”, прийнятий 4 лютого 1998 р. № 75/98-ВР //Інформаційне законодавство: Збірник законодавчих актів у 6 томах /За заг. ред. Ю.С. Шемшученка, Т.С. Чижа. – Т. 1: Інформаційне законодавство України. – К.: ГОВ „Видавництво „Юридична думка”, 2005. – 416 с.
5. Національна доктрина розвитку освіти: затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 //Професійно-технічна освіта. – 2002. – № 3.– С.2-8.
6. Ничкало Н.Г. Науково-методичне забезпечення - ключова умова розвитку системи //Професійно-технічна освіта. – 2006. – №.2. – С. 12-13.
7. Ничкало Н.Г. Педагогічна інноватика у профтехосвіті // Професійно-технічна освіта. Спецвипуск.– 2007.– № 3.– С.70.
8. Пальчук М.І. Адаптація професійної освіти України в європейський освітній простір // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики: 36. матеріалів IV Міжнар. наук.- практ. конф., Київ, 21-23 травня 2007 р. – К., 2007. – С. 302-304.
9. Пальчук М. І. Інтеграція педагогічних та інформаційних технологій як передумова розвитку освіти в інформаційному суспільстві//Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції Informatio „Інформаційні ресурси: створення, використання, доступ (2-5 жовтня 2007 р., м. Алушта, АРК) .– [Електронний ресурс на CD].
10. Пальчук М.І. Інформаційно-консультаційний бібліотечний центр в училищі: Сімферопольське вище професійне училище ресторанного сервісу та туризму: Естафета інноваційних проектів//Професійно-технічна освіта. – 2007. – № 3. – С. 6-8.
11. Пальчук М.І. Майбутнє – за віртуальними бібліотеками//Освіта України.– 2007.– № 72 (27 вересня).– С.3.